

ŠOA V ČESKEJ POVIEDKOVEJ TVORBE (recenzia)

MICHAL KRAUTER

CAHOVÁ, Ivana – GILK, Erik – LUKÁŠ, Martin (eds.): *Tobě zahynouti nedám... Česká časopisecká šoa povídka 1945 – 1989*. Praha: Akropolis, 2017. 392 s.

Ešte v roku 2017 vyšla v pražskom vydavateľstve Akropolis antológia *Tobě zahynouti nedám...* editorov Ivany Cahovej, Erika Gilka a Martina Lukáša ako výstup projektu *Česká krátka próza šoa – kritická edice*. Ako napovedá jej podtitul i názov samotného projektu, ide o publikáciu, ktorej obsah tvorí výber z českej časopisecky publikovanej krátkej prózy s témou šoa, ktorá vychádzala v rokoch 1945 až 1989.

Tridsať textov poviedkového charakteru od dvadsiatich šiestich autorov editori rozdelili do troch kapitol: *Předtím*, *Tam* a *Potom*. Pritom „základním kritériem výběru se stala především ideová závažnost, se kterou autoři k literárnímu obrazu šoa přistupují“ (307). V antológii našli svoje miesto poviedky autorov, ktorí tvoria kánon českej literatúry 20. storočia (pars pro toto Arnošt Lustig či Ladislav Fuks), ale aj poviedky neznámych autorov, či autorov, ktorí napísali jediný text. Neprekvapí, že z hľadiska estetickéj kvality texty posledných dvoch zmienovaných skupín autorov vo všeobecnosti nedosahujú úroveň textov etablovaných autorov, jednako ich však nemožno považovať len za akýsi „trpený dodatok“, pretože aj ony spoluvytvárajú relatívne komplexný a mnohvrstvový obraz o šoa. Túto skutočnosť si uvedomujú aj editori, ktorí pri zostavovaní antológie umelecké hodnotenie textov úmyselne odsunuli do úzadia, pričom ich „záměrem bylo především postihnout co možná nejširší tematickou variabilitu a pokusit se zmapovat, jakým způsobem ztvárňují šoa krátke prózy“ (ibid.).

Poviedky zaradené do prvej kapitoly (*Předtím*) zobrazujú obdobie tesne pred transportmi Židov do koncentračných táborov, samotný transport, ako aj skúsenosť holokaustu mimo koncentračných táborov. Z hľadiska spôsobu zobrazenia ide zväčša o texty na rozhraní memoárov a fikcie. Postavami sú poväčšine židovské ženy, najčastejšie matky, ktoré pod vplyvom udalostí prechádzajú premenami, ktoré žijú svoj všedný, obyčajný, pokojný život, oddané, pasívne ženy, ženy, ktoré sa v istej fáze života vplyvom traumy šoa radikalizujú. Objavujú sa aj poviedky tematizujúce rozdielne medzigeneračné vnímanie holokaustu, poviedky s motívmi hudby a jeho podobami, so spomienkami na domov.

Kapitola *Tam* je počtom textov najmenšia, tvorí ju iba päť poviedok, ktorých dej sa odohráva v prostredí geta, koncentračného tábora. Editori vidia dôvod absencie textov s podobnou orientáciou vo vyčerpaní danej témy „ve svědeckých výpovědích první vlny poválečné literatury“ a v orientácii na reflexiu „aktuálního zpracování poválečného dopadu šoa“ (348). Poviedky sú svedectvom o prežitom fyzickom a psychickom utrpení, avšak bez nároku na komplexnosť zobrazených udalostí, pričom o nich referujú raz optikou obeť, inokedy optikou páchatela.

Problematiku vyrovnávania sa s traumou šoa u preživších a ich potomkov tematizujú poviedky obsiahnuté v kapitole *Potom*. Zobrazujú osudy ľudí, ktorí nedokážu vydať svedectvo o prežitom (objavuje sa mlčanie o holokauste), a preto okolie často nevie pochopiť ich traumatizujúcu skúsenosť. Obsiahnuté sú však aj poviedky, v ktorých protagonisti cítia povinnosť svedčiť o tragických udalostiach, poviedky zobrazujúce premenu židovskej matky pod vplyvom skúsenosti holokaustu, ako aj poviedka tematizujúca otcovsko-synovský konflikt.

Súčasťou publikácie je aj rozsiahla štúdia Ivany Cahovej *Literárněhistorický obraz reprezentace šoa v krátké časopisecky publikované próze 1945 – 1989*, ktorá zaraďuje obsiahnuté poviedky

do širšieho literárnohistorického kontextu (nechýbajú ani komparácie so svetovou literatúrou i krátke analyticko-interpretáčnej sondy).

Antológia *Tobě zahynouti nedám...* je zaujímavou publikáciou svojím obsahom, rozsahom i metodikou spracovania. Zaradením štúdie Ivany Cahovej prejavuje tendenciu zaradiť sa k odborným publikáciám, ktoré môžu byť užitočné pri uvažovaní o dôležitých, hoci bolestivých a traumatizujúcich dejinných udalostiach 20. storočia, ako ich spracúva a hodnotí (nielen) česká literatúra.

KONTAKT

Mgr. Michal Krauter
Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr
Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre
Dražovská 4
949 01 Nitra
Slovenská republika
michal.krauter@ukf.sk